

Продажба на бързоразвалящи се вещи в производството по несъстоятелност

Делян Маринов

Special cases of sale in insolvency proceedings This article is an analysis of the legislation regulating the special case of a sale in insolvency proceedings. Emphasis is on amendments to commercial law in 2010. (Art. 639b para. 1-4 CA SG. 101 of 2010), as relatively more attention is paid to the sale of perishable goods. Comparative and logical method of research are used as a comparison with other similar institutes and foreign laws. An attempt to derive a definition of "perishable goods" in order to facilitate the participants in the sale. The role of trustee in conducting the sale and legal significance of the given permission by the court and the decision of the creditors' meeting (the creditors' committee) are examined. Based on the results of the survey is found that the current legislation regulating the sale of specific cases is unduly laconic and contains some weaknesses that „de lege ferenda" should be removed. In line with these conclusions have been made some suggestions for improving the organization of the process and facilitate the work of the participants.

Keywords: Special cases, sale, perishable goods, insolvency.

ВЪВЕДЕНИЕ:

В настоящата статия е направен опит да се анализира нормативната уредба регламентираща особените случаи на продажба в производството по несъстоятелност през призмата на последните изменения и допълнения в търговския закон (ДВ бр. 101 от 2010 г.). Нуждата от изследване на темата е обусловено от липсата на актуална литература по въпросите, свързани с особените случаи на продажба в производството по несъстоятелност.

Въз основа на резултатите от изследването са направени някои предложения за изменение на закона, с оглед подобряване на организацията на процеса и за улесняване на работата на участниците.

ИЗЛОЖЕНИЕ:

1) Обща характеристика на особените случаи на продажба

Нормативната уредба на особените случаи на продажба се съдържа в чл. 639б ал. 1-4 ТЗ. Цитираната разпоредба урежда три хипотези на продажба чрез пряко договаряне:

- продажба на бързоразвалящи се движими вещи;
- продажба на вещи, чиято стойност не покрива разходите по тяхното съхранение до осребряването по общия ред;
- продажба на друго имущество от масата на несъстоятелността, ако това е необходимо за издръжката на производството по несъстоятелност.

Особените случаи на продажба представляват изключение от общия принцип, че за да се извърши продажба на определено имущество от масата на несъстоятелността, е необходимо длъжникът да бъде обявен в несъстоятелност и да бъде постановено осребряване на масата на несъстоятелността. Законодателните съображения за допускане на особените случаи на продажба са, че от решението за откриването на производството до осребряването може да измине значителен период от време. Поради спецификата на определени вещи ("бързоразвалящи се вещи" и „вещи, чиято стойност не покрива разходите по тяхното съхранение") интересите както на кредиторите, така и на длъжника могат да се окажат застрашени, ако процедурата се развие по общия ред. От друга страна, в хода на производството може да възникнат редица разходи (например за попълване, управление, оценяване и разпределение на масата), които не е имало как да бъдат взети предвид при откриването на производството по несъстоятелност. Следователно особените случаи на продаж-

ба са насочени не толкова към удовлетворяване на кредиторите колкото към осъществяването на две основни функции: Първо, да се опази имуществото на длъжника от преждевременно погиване, обезценяване или обременяване на това имущество с големи разноси¹⁹³ и второ, за да се осигурят необходимите средства за издръжката на производството по несъстоятелност.

Особените случаи на продажба следва да се разграничават от продажбата при особени случаи по чл. 718 ТЗ. Продажбата при особени случаи е част от общата процедура по осребряване на масата на несъстоятелността. Извършването и предпоставя влязло в сила решение за обявяване в несъстоятелност на длъжника и безуспешно провеждане на таен и явен търг. За разлика от хипотезите на особените случаи на продажба, където продажбата може да се извърши само чрез пряко договаряне, продажбата при особени случаи може да се извърши както чрез пряко договаряне, така и чрез посредник. Освен това по реда на чл. 639б ал. 1-4 ТЗ могат да се продават определени категории вещи докато при продажбата при особени случаи се продават всякакви вещи и имуществени права. Различна е и функцията на двата вида продажба. Докато продажбата при особени случаи е насочена към удовлетворяването на кредиторите, особените случаи на продажба имат за цел опазване имуществото на длъжника от преждевременно погиване, обезценяване или обременяване на това имущество с големи разноси, както и осигуряване необходимите средства за издръжката на производството по несъстоятелност.

Както се отбеляза, продажбите по реда на чл. 639б ал. 1-4 ТЗ се извършват, преди да е постановено осребряване на имуществото на длъжника. Влязлото в сила решение за обявяване на длъжника в несъстоятелност пречатства възможността за извършване на продажба по реда на чл. 639б ал. 1-4 ТЗ. Причината за това е, че съгласно чл. 711 ал. 1 т.5 от ТЗ с решението за обявяване на длъжника в несъстоятелност съдът постановява започване на осребряване на имуществото, включено в масата на несъстоятелността. Следователно извън приложното поле на чл. 639б ал. 1-4 ТЗ, ще останат случаите, когато е постановено решение по чл. 630 ал. 2 и чл. 632 от ТЗ. В тези хипотези съдът едновременно открива производството по несъстоятелност и обявява длъжника в несъстоятелност, поради което продажбата ще се извърши по общия ред дори и когато вещите са бързо развалящи се или тяхната стойност не покрива разходите по съхранението им¹⁹⁴.

И в трите хипотези на особените случаи на продажба е необходимо получаването на разрешение на съда по несъстоятелността. От една страна разрешението на съда е предназначено да *вдигне запора или възбраната* по отношение на имуществото, което подлежи на продажба по чл. 639 б ал. 1-4 от ТЗ, а от друга и за да се осъществи *съдебен контрол за законосъобразност на продажбата*. Разрешението трябва да се даде преди, а не след извършване на продажбата. То трябва да бъде дадено изрично. Нашето законодателство не урежда възможността за мълчаливо даване на разрешение¹⁹⁵. Контролът на съда е за законосъобразност, а не за целесъобразност. По искането съдът се произнася с определение, с което дава или отказва да даде разрешение. Това определение може на основание чл. 613а ал.3

¹⁹³ Кацаров, К., Систематичен курс по българско търговско право, С.1990, с.896 Авторът разглежда задължението на синдика, да продаде ония вещи от масата на несъстоятелността, които подлежат на бърза развала, на обезценяване или вещи чието хранене е свързано с големи разноси като охранително действие на синдика.

¹⁹⁴ В отменената ал.2 на чл. 711 се предвиждаше, че в случаите по чл. 630, ал. 2 осребряването на имуществото, с изключение продажбата на бързоразваляща се стока, не може да започне преди изтичане на срока за предлагане на план по чл. 696.

¹⁹⁵ Такава възможност, обаче е уредена в други законодателства. Според чл. 114 от Сръбския закон за производството по несъстоятелност синдикът може да извърши продажба на бързоразвалящи се вещи след като предупреди съда за планираната продажба. Ако съдът в 24-часов срок от получаването на съобщението на синдика за продажбата не уведоми синдика за взетото от него решение, то синдикът може да извърши продажбата.

от ТЗ да се обжалва пред съответният апелативен съд с по реда на глава двадесета „Въззивно обжалване“ от ГПК. Продажба извършена без разрешение на съда е нищожна по отношение на кредиторите на несъстоятелността¹⁹⁶.

При постановено решение по чл. 630 ал.1 от ТЗ синдикът действа при условията на чл. 635 ал. 1 от ТЗ упражнявайки надзор върху дейността на длъжника. Законодателя дава възможност на длъжника да продължи своята дейност, но сключването на нови сделки се извършва след предварително съгласие на синдика. Следователно сделки в резултат от продължената търговска дейност на длъжника след датата на обявителното съдебно решение включително и продажба на бързоразвалящи се вещи ще се извършват по реда на чл. 635 ал. 1 от ТЗ от длъжника с предварително съгласие на синдика, а не чрез пряко договаряне по чл. 639б ал. 1-4 ТЗ. В приложното поле на чл. 639б ал. 1-4 ТЗ попадат продажбата на бързоразвалящите се вещи и вещи, чиято стойност не покрива разходите по съхранението им до осребряването по общия ред, който са придобити преди откриването на производството по несъстоятелност.¹⁹⁷

2) Определение за бързоразваляща се вещ

Продажбата на бързоразвалящи се вещи е регламентирана в чл. 97 ал.1 от ЗЗД; Чл. 328 от ТЗ; Чл. 242.от ДОПК и Чл. 475 от ГПК. Макар и принципно да се касае за различни хипотези, общото във всички тези случаи е уреждането на една опростена процедура в отклонение на общо предписаните правила с цел по бързата реализация на веща, преди последната да загуби полезните си свойства. Законодателят не е дал легално определение на понятието бързоразваляща се вещ. При това положение доктрината и съдебната практика се изправят пред задачата за очертаване на критериите на това понятие.

На първо място, бързоразвалящи по смисъла на чл. 639б от ТЗ могат да бъдат само движими вещи. В отменената ал. 2 на чл. 711 ТЗ се употребяваше думата „стока“, но между вещ и стока следва да се прави разлика. Терминът стока в икономическия смисъл на думата, включва обекти предназначени за търговска дейност по смисъла на чл. 1 от ТЗ. Вещ е по широкото понятие и включва обекти, които нямат връзка с търговската дейност¹⁹⁸.

При бързоразвалящите се вещи настъпват промени под влияние на физични, химични и биологични процеси, които водят до понижаване качеството на веща. Тези промени могат да бъдат следствие на отделяне или поглъщане на водни пари, окисляване, вътрешно химични промени, автолиза (саморазтваряне), поява на ензими, отделяне от микроорганизми и др. Във всички случаи се касае за естествени процеси, които са извън контрола на човека. Доброто съхранение на вещите може да забави протичането на тези процеси, но не може да ги спре. Те ще настъпят, независимо от усилията, които се полагат за съхранението на веща. Всяка вещ по принцип влиза във взаимодействие с околната среда и в един или друг момент започва да загубва полезните си свойства. Това, което отличава обаче, бързоразвалящите се вещи от останалите е интензитетът на протичане на тези процеси. Те протичат в един относително непродължителен период от време. В резултат на тези процеси веща става изцяло или отчасти негодна за употреба по предназначение.

Следователно „бързоразвалящата се вещ“ може да се определи, като онази движима вещ, която под въздействието на естествени процеси, за непродължителен

¹⁹⁶ Илиева, Л. Правно значение на съдебното разрешение за разпореджане с имущество от несъстоятелната маса.сп. Търговско право, бр. 4 от 2000 г. с.63-66

¹⁹⁷ Стефанов, Г., Търговска несъстоятелност С.2009, с.147

¹⁹⁸ Попова, В., Възможности за осребряване на имуществото на длъжника, когато е постановено решение за обявяване в несъстоятелност по реда на чл. 630, ал. 2 от ТЗ. сп. Търговско право, бр. 6 от 1997 г. с.33-38

период от време, става изцяло или отчасти негодна за употреба по предназначение, независимо от грижите, които се полагат за нейното съхранение¹⁹⁹.

3) Съпоставка между бързоразвалящи се вещи и вещи и права с бързо намаляваща стойност.

В литературата е застъпено становище, че под бързо разваляне следва да се разбира не само физическото, биологично или техническо разваляне, но и развалянето поради бързото обезценяване (напр. компютрите, които макар и да, не остаряват технически, но моралното остаряване става много бързо)²⁰⁰. По мое мнение, развалянето на вещта в "ценово отношение" не би следвало да се включва в приложното поле на чл. 639б, ал. 1 ТЗ. Съгласно чл. 87 ал. 7 т. 1 от Закона за банковата несъстоятелност, синдикът след получаване на разрешение от фонда може да продаде, преди да е одобрена програмата за осребряване: *бързо развалящи се вещи* от масата на несъстоятелността или вещи и права от масата на несъстоятелността с *бързо намаляваща стойност*... Възможността за продажба на определено имущество преди да е постановено осребряване е била уредена и в отменения Търговски закон от 1897г²⁰¹.

За разлика от бързоразвалящите се вещи, които се обезценяват в резултат на физични, химични и биологични процеси които водят до понижаване качеството на веща, при вещите с бързо намаляваща стойност пазарната стойност на веща е намаляла или се очаква да намалее значително повече, отколкото би могло да се очаква като резултат на изминалото време или нормалната употреба, тъй като през периода са настъпили или се очаква да настъпят значителни промени с негативен ефект, свързани с технологичната, пазарната икономическа или правна среда за който е предназначена веща.

Освен това докато бързоразвалящите се вещи по дефиниция могат да бъдат само движими вещи, с бързо намаляваща стойност могат да се окажат като вещи (движими и недвижими), така и права (напр. вземания).

Следователно следва да се прави разграничение между „физическо“ и „ценово“ разваляне на вещите и правата. Ако нашият законодател искаше да предвиди възможността за продажба по реда на чл. 639б от ТЗ на вещи или права с бързо намаляваща стойност (развалящи се в „ценово отношение“), то това щеше да бъде уредено в закона изрично. Струва ми се обаче, че невъзможността да се извърши продажба по облекчения ред по чл. 639б от ТЗ на вещи и права с бързо намаляваща стойност, не е в интерес нито на длъжника, нито на кредиторите в производството. Подходящо би било *de lege ferenda* законодателя да предвиди допълнителна алинея в чл. 639б от ТЗ, с която се дава възможност да се извърши продажба чрез пряко договаряне от синдика на вещи и права с бързо намаляваща стойност, преди да е постановено осребряване на имуществото на длъжника, след разрешение на съда и съгласие на събраниято на кредиторите.

4) Практически аспекти при извършването на продажба на бързоразвалящи се вещи.

¹⁹⁹ В този смисъл е и американската съдебна практика [Illinois C. R. Co. v. McClellan, 54 Ill. 58, 67 (Ill. 1870)]. Според цитираното решение бързоразвалящо се имущество в търговския смисъл, е това което по своята природа се разпада за кратък период от време, независимо от грижите които полагат. Вж. оригиналния текст на <http://definitions.uslegal.com/p/perishable-property/>

²⁰⁰ Попова, В.,цит., съч.. с.33-38

²⁰¹ Съгласно чл. 710 от ТЗ (отм.) Синдикът, даже и привременният, може да бъде упълномощен от деловодителя да продаде предметите, които *подлежат на развала* или на *голямо обезценение*, както и ония, на които пазенето струва скъпо ...

На основание чл. 640 ал. 1, т. 1 ТЗ длъжникът е длъжен да предостави на съда и на синдика информация за онези свои имущества, които подлежат на бърза развала. Синдика в тридневен срок след възникването си следва да извърши опис на имуществото на длъжника. Ако в притежаваните от длъжника помещения се открият бързоразвалящи се вещи синдика следва да отрази това обстоятелство в протокола изрично. Подходящо е в случая да се привлече вещо лице, което да даде заключение относно състоянието на веща и до кога същата може да бъде годна за употреба по предназначение. Няма пречка и синдика сам да извърши това заключение, ако разполага с необходимите знания и умения. Ако се открият хранителни стоки или други вещи, чието употреба може да е опасна населението, синдикът следва да поиска становище от органите на Държавния санитарен контрол и Държавно-ветеринарния санитарен контрол. Действително липсва изрична законова разпоредба в ТЗ, която да задължава синдика да иска разрешение от горепосочените органи, подобно на продажбата по чл. 242 от ДОПК, но в Закона за храните и в редица подзаконовни нормативни актове се съдържат разпоредби, за чиито изисквания синдика следва да съблюдава. Ако той не стори това, продажбата ще е действителна, но той ще носи административно-наказателна, гражданска, а по тежките случаи дори и наказателна отговорност.

За извършването на продажбата синдика се нуждае от разрешение на съда. Към молбата за даване на разрешение се прилагат: протокола за опис, заключението на вещото лице и становището на органите на Държавния санитарен контрол и Държавно-ветеринарния санитарен контрол ако има такива. Съдът следва да се произнесе по молбата на синдика в деня на възникването и в съда или най-късно на следващия работен ден. Определението на съда следва да се впише в книгата по чл.634в ТЗ и да се съобщи на синдика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

В заключение следва да се посочи, че действащата правна уредба регламентираща особените случаи е неоправдано лаконична. Спецификите на имуществото обект на продажба по реда на чл. 639 б от ТЗ, предпоставките и начинът за извършване на продажбата се нуждаят от една по-детайлна законова регламентация. В практиката и в теорията често се смесват бързоразвалящите се вещи с вещи бързо намаляваща стойност, поради което законодателят следва да въведе ясен критерий разграничаващ отделните хипотези на особените случаи на продажба. Изготвянето на легална дефиниция за бързоразвалящи се вещи и вещи, чието стойност не покрива разходите по тяхното съхранение за периода до осребряването по общия ред би било една от положителните стъпки в тази насока. От друга страна, е необходимо изричното уреждане на възможност за продажба по облекчения ред по чл. 639б от ТЗ на вещи и права с бързо намаляваща стойност. Прилагането на общия ред на осребряване на вещи и права с бързо намаляваща стойност крие опасности от уреждане на интересите както на кредиторите, така и на длъжника предвид твърде **дългата продължителност на производството.**

Накрая, следва да се подчертае охранителния характер на особените случаи на продажба по чл. 639б ал. 1 -4 от ТЗ. Те са насочени не толкова към удовлетворяване на кредиторите, колкото към опазване на имуществото на длъжника от преждевременно погиване, обезценяване или обременяване на това имущество с големи разноси и осигуряване необходимите средства за издръжката на производството по несъстоятелност. Преимуществено охранителния характер на продажбите по чл. 639б ал. 1-4 от ТЗ определя систематичното място на разпоредбата в гл. 41 от ТЗ (Попълване на масата на несъстоятелността. Охранителни мерки), а не в гл. 39 от ТЗ. De lege ferenda с оглед прецизиране на правната уредба на търговската несъстоятелност, особените случаи на продажба следва да бъдат уредени в гл. 41 от ТЗ.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Боянов, Г., Вещно право, С.2001 г. с. 74
- [2] Илиева, Л. Правно значение на съдебното разрешение за разпореждане с имущество от несъстоятелната маса.сп. Търговско право, бр. 4 от 2000 г. с.63-66
- [3] Попова, В. Избрани съчинения в три тома. Том втори. С.2010
- [4] Попова, В., Възможности за осребряване на имуществото на длъжника, когато е постановено решение за обявяване в несъстоятелност по реда на чл. 630, ал. 2 от ТЗ. сп. Търговско право, бр. 6 от 1997 г. с.33-38
- [5] Кацаров, К., Систематичен курс по българско търговско право, С.1990.
- [6] Стефанов, Г., Търговска несъстоятелност С.2009
- [7] <http://definitions.uslegal.com/p/perishable-property/>
- [8] <http://challengingthelaw.com/targovsko-pravo/promeni-nesastoiatelnost/>

За контакти:

докторант Делян Маринов, Катедра "Гражданскоправни науки", Юридически факултет, Русенски университет "Ангел Кънчев", тел.: 0888823262, e-mail: delian82@mail.bg